

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИЧИН ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ

ДИМЧЕНКО О. В.

кандидат економічних наук

Харків

В умовах хронічного дефіциту коштів на всіх рівнях бюджетної системи, критичної незбалансованості структури бюджетів територій, системи порушення бюджетної дисципліни як у процесі розробки бюджетів, так і на стадії їхнього виконання, система розподілу бюджетних засобів між різними рівнями управління вимагає корінних змін і розвитку, з метою інтенсифікації й стимулювання активної доходної політики органів місцевого самоврядування.

Проведений аналіз даних, узагальнених по таких країнах, як Німеччина, Росія, Франція, Швеція, Польща, Латвія й Литва, свідчить про те, що прямі бюджетні трансферти місцевих бюджетів у цих країнах становлять від 10 до 30% [1 – 5]. В Україні діюча система формування доходів місцевих бюджетів слабко пов'язана з фінансами територіального господарства [6 – 8].

Протягом аналізованого періоду, включаючи 2009 рік, підходи до розподілу субвенцій місцевим бюджетам не міняються. Їхні обсяги розраховуються Міністерством фінансів України в цілому по області, а не по базових місцевих бюджетах, і доводять до рівня обласного бюджету.

На 2009 рік обсяг субвенцій Харківському регіону затверджений у сумі 1525,8 млн грн. Із зазначеного обсягу субвенції соціального характеру становлять 1523 млн грн і збільшені у відношенні до 2008 року в 1,2 раза [9].

Метою дослідження є виявлення позитивних наслідків формалізації процесу розрахунку фінансової

допомоги місцевим бюджетам, який уникає елементів суб'єктивізму й адміністрування. У частині прикладної спрямованості дослідження орієнтація зроблена на розробку багатофакторної формули розрахунку дотацій місцевим бюджетам.

У цьому зв'язку в роботі на основі аналізу й узагальнення світового досвіду надання прямих бюджетних трансфертів розроблений адаптований до умов України формульний підхід до визначення величин фінансової допомоги бюджетам нижчого рівня, що включає методику розрахунку їхніх величин.

Як критерії оцінки загальноекономічного рівня розвитку території нами запропоновані такі соціально-економічні показники:

- 1) питома вага g регіону у ВРП країни минулого року;
- 2) обсяг Q виробленої на душу населення продукції у відношенні до минулого (базового) року;
- 3) середній рівень заробітної плати в регіоні;
- 4) приведений податковий потенціал Π регіону;
- 5) приведений показник рівня U забезпечення населення послугами житлово-комунального господарства регіону (міста), а також соціальними послугами в сферах освіти, охорони здоров'я й т. ін.;

додатково:

- 6) показник інноваційної активності регіону, виходячи з кількості підприємств, що впроваджують інновації (нові або значно поліпшені продукти, процеси в рамках компанії (за результатами пілотного дослідження з європейської програми CIS)), питомою ваги інноваційної продукції в промисловості регіону й питомою ваги бюджету розвитку регіону в загальній сумі доходів;
- 7) показник співвідношення експорту та імпорту регіону.

Важливо відзначити, що розрахунок величини фінансової допомоги територіям базується на підсумках минулого року, а також, що в розроблений перелік критеріїв додатково включені показники, що відбивають рівень забезпеченості населення території послугами житлово-комунального господарства, а також у сферах освіти, органів охорони здоров'я, засобів зв'язку й т. ін., що створює однаковий стандарт для населення території в рамках регіонів країни, а також визначає ефективність міжрегіонального переміщення капіталів, трудових ресурсів і ін. виробничих факторів.

При цьому одночасно забезпечується врахування сучасних тенденцій у процесі урбанізації, еволюції міських агломерацій і розвитку базових функцій муніципального господарства в Україні в умовах місцевого самоврядування.

Розглянута дотація A_p є інтегральним кількісним показником, побудованим на врахуванні наведених вище критеріїв оцінки загальноекономічного рівня розвитку території за методом рангової значимості.

Формула для розрахунку величини A_p має такий вигляд:

$$A_p = \gamma \cdot A_{ни} = \gamma \cdot D^* \cdot K_g \cdot K_Q \cdot K_3 \cdot K_{\Pi} \cdot K_Y \cdot K_i \cdot K_e / i, \quad (1)$$

де $D^* = N_A \cdot \bar{C}_p$ – нормативна фінансова допомога території чисельністю населення \bar{C}_p у поточному році;

$A_{ни}$ – неприведена (ненормалізована) до загальної суми D_B фінансової допомоги територіям, яка закладена в бюджеті держави в розрахунковому році, величина фінансової допомоги регіону;

$N_A = A_B / C_O$ – норматив дотації держави в поточному році;

C_O – загальна чисельність населення дотаційних регіонів держави цього року;

$K_g = g / \bar{g}_n$ – коефіцієнт корекції величини трансферту з урахуванням нормативу g_n питома вага регіона в ВВП і НД у минулому році;

$K_Q = Q / \bar{Q}_n$ – коефіцієнт корекції величини фінансової допомоги територіям з урахуванням нормативу Q_n наведеного об'єму виробленої продукції в минулому році;

$K_3 = 2 - \bar{3} / \bar{3}_n$ – коефіцієнт корекції величини D^* з урахуванням нормативу $\bar{3}_n$ і величини середнього рівня заробітної плати регіону в минулому році;

$K_{\Pi} = 2 - \bar{\Pi} / \bar{\Pi}_n$ – коефіцієнт корекції величини D^* залежно від величини нормативу $\bar{\Pi}_n$ і величини середнього податкового потенціалу регіону в минулому році;

$K_Y = 2 - \bar{Y} / \bar{Y}_n$ – коефіцієнт корекції параметра D^* з урахуванням наведеного рівня Y забезпеченості населення послугами ЖКГ, а також нормативної величини Y_n ; γ – ваговий коефіцієнт.

Блок-схему алгоритму розрахунку величин дотацій (трансфертів) регіонам із застосуванням ІВМ надано на рис. 1.

Тут введено такі позначення.

Блок 2 алгоритму: у пам'яті ІВМ формується база дані функції Лапласа, у пам'ять заносяться вхідні дані по базовому року регіонів, що включають: $A_B, n, m, C_O, C_{PK}(K = \bar{1}, m), g_i, Q_i, \bar{3}_i, \bar{\Pi}_i, Y_i (i = \bar{1}, n), g_n, Q_n, \bar{3}_n, \bar{\Pi}_n, Y_n, Z_j^* (j = \bar{1}, 5)$.

Блок 3 алгоритму: на цьому етапі здійснюється обчислення:

$$N_A, D_i^* (i = \bar{1}, m), m_g, m_Q, m_3, m_{\Pi}, m_Y, \sigma_g, \sigma_Q, \sigma_3, \sigma_{\Pi}, \sigma_Y,$$

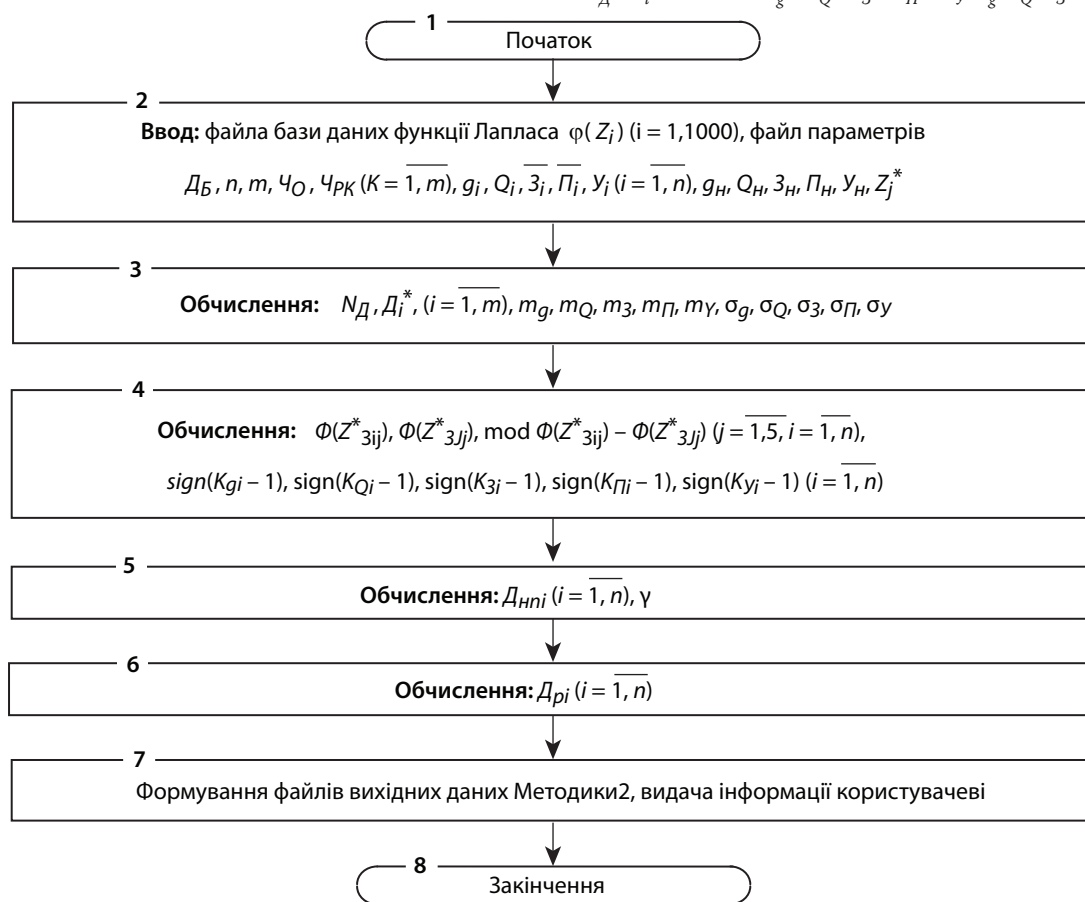

Рис. 1. Блок-схема алгоритму

Блок 4 алгоритму: обчислюються із застосуванням бази даних функції Лапласа величини $\Phi(Z_{ji}^0)$, $\Phi(Z_{3ji})$, $\text{mod}(\Phi(Z_{ji}^0) - \Phi(Z_{3ji}))$ ($j = \overline{1,5}$, $i = \overline{1, n}$) і визначаються $\text{sign}(K_{gi} - 1)$, $\text{sign}(K_{Qi} - 1)$, $\text{sign}(K_{3i} - 1)$, $\text{sign}(K_{Pi} - 1)$, $\text{sign}(K_{yi} - 1)$ ($i = \overline{1, n}$).

Блок 5 алгоритму: на цьому етапі обчислюються величини A_{ni} ($i = \overline{1, n}$), значення вагового коефіцієнта γ .

Блок 6 алгоритму: на даному етапі визначаються величини фінансової допомоги регіонам A_{pi} ($i = \overline{1, n}$).

Таким чином, у результаті комплексного підходу до вирішення проблем визначення величин фінансової допомоги бюджетам нижчого рівня, на рівні Міністерства фінансів України і Державного комітета статистики формується база даних щодо наступних показників, перелік яких може доповнитися згідно з думкою експертів й існуючими реаліями. У результаті застосування запропонованої методики, розраховуються вказані величини і кожний регіон, по-перше, зможе спрогнозувати величину фінансової допомоги, яку він планує отримати згідно з результатами досягнутого рівня соціально-економічного розвитку, що буде стимулювати органи місцевого самоврядування, а по-друге, позбавляє процес розрахунку фінансової допомоги елементів суб'єктивізму й адміністрування. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Intergovernmental fiscal relations and macroeconomic management in large countries/Ed. S. P. Gupta.– Wash., D.C., World bank, 1994.– 110 p.
2. Місцеве (територіальне) самоврядування в Польщі // Місцеве самоврядування.– 1993.– № 2.– С. 14 – 16.
3. **Monica A. Ardeleani.** Administrative simplification – a key task for Romania//8-th annual international conference «Public Economics and Administration», Check republic:VSB:Technical University of Ostrava, 2009.
4. **Одинцова А.** Территориальное управление во Франции // Вопросы экономики.– 1992.– № 4.– С. 27 – 30.
5. **Баранова К. К.** Бюджетный федерализм и местное самоуправление в Германии.– М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2000.– 240 с.
6. **Слухай С. В., Гончаренко О. В.** Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні // Фінанси України.– 2007.– № 8.– С. 63 – 72.
7. **Бол Р., Воронцова Р.** Международный опыт в области определения бюджетных нормативов при расчете финансовой помощи [Електрон. ресурс].– Режим доступу // www.budgetrf.ru
8. Бюджетный кодекс України № 2456-VI від 8.07.2010 [Електрон. ресурс].– Режим доступу // www.zakon.rada.gov.ua
9. Бюджет города Харькова на 2009 год // Департамент бюджета и финансов Харьковского городского совета, 2008 г.